

**Yttrande**

Datum
2025-10-02

Diarienummer
3.2.17-11785/2025

Regeringskansliet
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Delbetänkande Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85)

(Ert diarienummer LI2025-01327)

Jordbruksverket har beretts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerat betänkande.

Jordbruksverket överlämnar härmed sitt yttrande på delbetänkandet.

Jordbruksverket välkomnar möjligheten att få ge medskick i utredningens arbete med utgångspunkt i delbetänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik. Jordbruksverket vill i detta skede ge några övergripande medskick på delbetänkandet.

Jordbruksverket delar utredningens analys och bedömning att målen i den territoriella politiken behöver bli tydligare. En sammanslagning av två politikområden med delvis överlappande mål skulle kunna bidra till att skapa en ökad tydlighet. Det bedöms vi är en förutsättning för att en territoriell politik ska få genomslag i förhållande till en tradition och historik av kraftfulla sektors politikområden.

Vi ser också ett behov av en tydlig ansvarsfördelning för politikens genomförande lokalt, regionalt och nationellt. Här har både stat och kommun har en viktig roll att fylla, men där det behöver vara tydligt att staten har ett särskilt ansvar för ett sammanhållet genomförande.

Jordbruksverket vill särskilt betona det som utredningen lyfter fram avseende landsbygdernas behov och förutsättningar. Landsbygderna bör ges större uppmärksamhet genom en tydlig landsbygdsdimension i en ny gemensam politik för regional utveckling och landsbygdsutveckling. Annars kan det finnas en risk att landsbygdens frågor hamnar i skymundan i en gemensam politik.

Vidare ser vi ett behov av att både stärka och verksamhetsanpassa den tvärssektoriella styrningen av nationella myndigheter av betydelse för den territoriella utvecklingen. I avsaknad av en sammanhållen nationell planering blir

det avgörande för hur ett territoriellt perspektiv får genomslag i genomförandet av sektorspolitiken.

Jordbruksverket tillstyrker betänkandets författningsförslag.

Utredningen har genom sitt uppdragsdirektiv avgränsats genom att inte omfatta frågor som rör EU:s lagstiftning och nationellt genomförande i vissa delar som bl.a. rör den framtida gemensamma fiskeri- och jordbrukspolitiken. Jordbruksverket anser att avgränsningen är motiverad men vill i det efterföljande belysa att det finns ett ömsesidigt beroende mellan landsbygds-, jordbruks- och fiskeripolitiken på sätt som inte fullt ut framgått av betänkandet och som förtjänar att beaktas.

Sammanslagning av politikområden

Vid en eventuell sammanslagning av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken är det viktigt att landsbygdspolitiken får ta plats och att politikområdena blir jämbördiga. Jordbruksverket ser annars att det finns en risk att landsbygdspolitiken blir nedprioriterad bland annat eftersom regionalpolitiken har funnits sedan 1960-talet medan den sammanhållna landsbygdspolitiken är en relativt ny företeelse. Den regionala utvecklingspolitiken har därför idag en relativt sett etablerad organisation. Stora delar av den nationella landsbygdspolitiken har i stället genomförts och organiserats efter de utredningar som har gjorts om landsbygdspolitiken och där regeringen har gjort vägval.

Ömsesidiga förhållanden inom politikområdena

Landsbygdsutveckling bidrar till en hållbar tillväxt och välfärd för hela landet, skapar attraktiva boendemiljöer och möjligheter till företagande och säkrar produktion av livsmedel, förnybar energi och naturresurser. Jordbruket samt fiskeri- och vattenbruksnäringen är viktiga för livsmedelsförsörjningen och förutsättningarna för en robust livsmedelsproduktion kräver levande landsbygder och kustbygder. Landsbygdspolitiken och även beredskapspolitiken hänger på så sätt väl ihop med jordbruks- och fiskeripolitiken.

Landsbygdsutveckling är avgörande för att motverka urbanisering och avfolkning, skapa territoriell balans mellan stad och land så ingen del utvecklas på bekostnad av den andre, bevara kulturarv och naturvärden samt att främja lokal försörjningsförmåga och motståndskraft.

För att jordbruk samt fiskeri- och vattenbruksnäring ska finnas kvar och utvecklas behöver det finnas grundläggande service och företagande på landsbygden. Utan ett aktivt stöd till landsbygden riskerar många områden att avfolkas och bli mindre lönsamma, vilket direkt påverkar jordbrukets och fiskeri- och vattenbruksnäringens förmåga att producera livsmedel och bevara naturresurser. Landsbygdsutveckling spelar också en viktig roll för att göra jordbruket och fiskeri- och vattenbruksnäringen mer attraktivt för unga och för att säkerställa en stabil

generationsväxling inom dessa sektorer. Det finns därmed ett ömsesidigt förhållande mellan jordbrukspolitiken, fiskeri- och vattenbrukspolitiken samt landsbygdspolitiken.

Regionalpolitiken saknar däremot samma direkta koppling till jordbrukspolitiken och fiskeri- och vattenbrukspolitiken. En sammanslagning av de två politikområdena som delbetänkandet tar upp skulle kunna ge konsekvenser även för jordbrukspolitiken och fiskeri- och vattenbrukspolitiken.

I de län där livsmedelsproduktionen ses som en näring med utvecklingspotential kan synergier mellan regionalpolitiken, den sammanhållna landsbygdspolitiken, jordbrukspolitiken samt fiskeri- och vattenbrukspolitiken uppstå. Det bygger dock på att de regionala utvecklingsstrategierna identifierar just livsmedelsproduktion som ett styrkeområde värt att satsa på och att hänsyn tas till dess behov och förutsättningar.

Oavsett om den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdsutvecklingspolitiken slås samman eller inte behövs mer och utvecklad samverkan med andra berörda politikområden.

Livsmedelsproduktion i hela landet

Sverige behöver en hållbar livsmedelsproduktion i hela landet och goda förutsättningar för att kunna uppnå den är att vi har ett gott djurskydd och smittskydd. Som beskrivs i avsnittet ovan är jordbruks-, vattenbruks-, och fiskerinäringen viktiga för livsmedelsförsörjningen och för att livsmedelsproduktionen ska vara robust. Distriktsveterinärerna utgör en viktig del i att producenter ska kunna bedriva en säker produktion av animaliska livsmedel i stora delar av landet. Här ingår även den blå näringen där Distriktsveterinärerna är en del av att säkerställa veterinärkompetens inom vattenbruksområdet, för att på så sätt trygga produktionen i landet. Distriktsveterinärernas verksamhet är en del av den grundläggande service som är nödvändig för att kunna säkra möjligheter till utveckling och företagande inom dessa näringar i framtiden.

Vikten av landsbygdsutveckling på flera nivåer

Delbetänkandet lyfter leadermetoden som viktigt för arbetet med landsbygdsutveckling vilket Jordbruksverket ställer sig bakom. Det är dock viktigt att landsbygdsutveckling sker på flera olika nivåer (nationellt, regionalt och lokalt) och med koppling till flera olika politikområden.

Inom Sveriges strategiska plan (SP) för den gemensamma jordbrukspolitiken, som har en hög ambition för jordbrukspolitiken, är också syftet att bidra till utveckling inom Sveriges landsbygder. Det finns därför flera åtgärder i SP, utöver Leader som nämns i delbetänkandet, som ska verka för en hållbar ekonomisk, miljömässig och social utveckling av landsbygden. Dessa ska bidra till företagande,

entreprenörskap, sysselsättning och att ta tillvara landsbygdens resurser på ett hållbart sätt.

Den gemensamma fiskeripolitiken ska bidra till ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk, vilket stärker konkurrenskraften och skapar sysselsättning i kustbygderna. Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet främjar ekonomisk utveckling och sysselsättning och bidrar därmed till levande landsbygder och kustbygder.

Såväl nationella som regionala och lokala satsningar inom landsbygdspolitiken är värdefulla för att främja landsbygdsutveckling. En nationell insats kan utgöra ett komplement till stöd som har en mer regional/lokal karaktär och tvärtom. Det kan exempelvis handla om aktiviteter där det krävs en övergripande nationell insats som gynnar samtliga områden i Sverige. Det kan också vara av stor betydelse inom vissa områden att fler än en myndighet arbetar med nationella insatser som kompletterar varandra utifrån respektive sektorsansvar.

EU-kommissionens förslag om den kommande regionala partnerskapsplanen (NRPP) – Samordnad politik och uppföljning

I vissa delar av utredningens förslag finns likheter med EU-kommissionens lagförslag om den nya EU-politiken efter 2027. Utredningen föreslår ett mer samlat och samordnat genomförande av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken. Om EU-kommissionens förslag att slå samman fonder med ett gemensamt program genomförs kommer det att krävas en samordning mellan myndigheter på nationell och regional nivå. Den föreslagna sammanslagningen av politikområdena skulle sannolikt underlätta för kravet på samordning som EU-kommissionens förslag innebär.

Den gemensamma jordbrukspolitikens historiska roll för landsbygdsutveckling

Regeringen har i direktivet avgränsat uppdraget genom att det bland annat inte omfattar genomförandet av eller processer gällande den gemensamma jordbrukspolitik. Jordbruksverket anser att detta är en rimlig avgränsning. Samtidigt saknas en del bakgrund och goda exempel om hur landsbygdsutvecklingspolitiken i sin helhet har genomförts historiskt. Bland annat nämns i utredningen att det inom landsbygdspolitiken inte finns någon aktör som tar fram strategier och samordnar insatser på regional nivå. Här vill Jordbruksverket tillägga att det under perioden 2007 – 2022 funnits regionala strategier eller handlingsplaner i samband med genomförandet av landsbygdsprogrammet inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitik inom pelare 2, vilket samordnats av Jordbruksverket.

Sedan 2007 har länsstyrelserna i rollen som stödmyndigheter inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken inom pelare 2 upprättat det som under programperioden 2007 – 2013 kallades för genomförandestrategier och som under programperioden 2014 – 2022 kallades för regionala handlingsplaner. I dessa kunde länsstyrelserna optimera stöden på länsnivå genom att reglera stödnivåer och prioriteringar som var anpassade för respektive läns förutsättningar och behov. Under genomförandet hade länsstyrelserna även uppdraget att inrätta ett partnerskap där aktörer som representerade olika landsbygdsintressen deltog, samt aktörer från regionen med regionalt utvecklingsansvar.

Som grund för dessa strategier eller planer gjordes även SWOT-analyser som tog upp landsbygdernas tillstånd i respektive län. Dessa strategier/handlingsplaner togs fram i bred samverkan och utgick från de regionala utvecklingsstrategierna. Vid införandet av den strategiska planen 2023 ändrades så att stödtak och stödnivåer istället reglerades i förordning, varför de regionala handlingsplanerna togs bort. Länsstyrelsen har dock fortfarande möjlighet att anpassa urvalskriterier till regionala förhållanden.

Uppföljning och utvärdering

Jordbruksverket instämmer i delbetänkandets bedömning om betydelsen av uppföljning och utvärdering av genomförd politik. Detta oavsett om politikområdena slås ihop eller inte. Delbetänkandet lyfter att det inte finns en tillräcklig regelbunden eller tillräcklig fördjupad analys av utvecklingen i landets olika geografier samt ingen uppföljning om hur åtgärder bidragit till att uppfylla målen i både den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken.

För landsbygdspolitiken stämmer detta i hög grad när den betraktas utifrån de nationellt finansierade stödformerna, som i stor utsträckning saknar ett systematiskt ramverk för utvärdering och uppföljning. Däremot är landsbygdspolitiken som finansieras genom den gemensamma jordbrukspolitiken del i ett välutvecklat och strukturerat system för både uppföljning och utvärdering. Här finns det mycket erfarenhet att ta del av. Jordbruksverket håller med om att om ett stöd ska vara utvärderingsbart är det viktigt att det finns en tydlig verksamhetslogik.

I den nuvarande strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken styrs programmet genom en genomförandemodell som särskilt fokuserar på resultat. Därmed har uppföljning och utvärdering en särskild och viktig roll i genomförandet och för det ändamålet har Jordbruksverket tagit fram en särskild målstyrningsprocess.

Vid uppföljning och utvärdering är det också viktigt att förhålla sig till begreppet *hållbar* utveckling som formuleras inom de båda politikmålen. Hållbar utveckling inkluderar alla tre hållbarhetsaspekter. Uppföljning och utvärdering behöver ta ett

samlat grepp som möjliggör analyser för alla hållbarhetskriterier – ekonomi, miljö och social hållbarhet.

Markanvändningen

Trots regeringens avgränsning till utredaren vill Jordbruksverket påpeka att den fysiska planeringen och markanvändningen är en omistlig del av landsbygdspolitiken och av den regionala utvecklingspolitiken.

I detta ärende har vikarierande generaldirektören Anna Olofsson beslutat. Susanne Andersson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också ställföreträdande chefsjuristen Håkan Jöngren, Chirin Farahmand Asl, Andreas Mattisson, Jonas Fjertorp och Lena Callisen deltagit.

Anna Olofsson

Susanne Andersson

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till

li.rul.remissvar@regeringskansliet.se